

UYGUR YAZARI ZORDUN SABIR VE ONUN ANAYURT ROMANI

Maimaiti ANNİWAN
Çin İslam Cemiyeti

Geniş Özet

Çin Kültür Devrimi'nde sonra, 1980'li yıllardan başlayarak gelişmiş Çağdaş Uygur edebiyatında romancılık, özellikle tarihi romancılık ivme kazandı. Bugüne kadar 300'e yakın tarihi roman yayımlandı. Bunun üçten ikisi tarihi romanlardır. Bunun içinde yazar Zordun Sabır'ın (1935—1998) *Anayurt* trilojisi, bugüne kadar Uygur edebiyatı çevrelerinde hakkında en çok söz edilen bir tarihsel romandır. Yazarın kendisi ve eserleri 2000'li yıllardan başlayarak araştırma konusu olmuştur. Fakat yazar ve onun bu önemli yapıtı olan *Anayurt* romanı, Türk dünyasına neredeyse hiç bilinmemekte. Bu konuda kısaca bilgi vermek istiyoruz.

Zordun Sabır kimdir? Zordun Sabır 20.yüz yıl Uygur edebiyatı tarihinde çok önemli yeri olan yazarlardan birisidir. O çağdaş Uygur hikâyeciliğinin temelini atmamakla birlikte onun gelişmesine, sanatsal değer kazanmasına öncülük etmiştir. O özel üsluplu, seçkin eserleriyle durgun, geride kalmış, siyaset için hizmet eden çağdaş Uygur hikâyeciliği ve romancılığına yeni kan, yani can vermiştir. O sağlam sanat yeteneğini kullanarak Uygur hikâyeciliğinin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuş ve onu yeni seviyeye yükseltmiştir. Aynı zamanda O Uygur hikâyeciliğini yurtdışına tanıtmış, Uygur edebiyatının temsilcisi olarak adını duyurmuştur.

Zordun Sabır 1937 yılın ilkbahar aylarında Şincan İli vilayeti Gulca ilçesi Yenitam köyü Bostan mahallesinde bir çiftçi ailesinde doğdu. 1942 yılında annesi vefat etti. Babası büyük zorluklarla onu okuttu. O İlk eğitimi doğduğu köyde aldıktan sonra, Gulca şehrinde ortaokulda okudu ve lise düzeyindeki öğretmen okulundan mezun oldu. 1957—1962 yılları arasında Çin Kuzey Batı Enstitüsünde öğretmenlik yaptı, Çinlilere Uygurca öğretti ve Klasik Uygur Edebiyatı alanında uzmanlaştı. Fakat esas ilgilendiği alan yazarlık oldu. Bu dönemde Çin'de artan siyasi hareketler nedeniyle meslek hayatından uzaklaştırıldı, 1964 yılında okuldan ayrılmak zorunda kaldı ve memleketine dönüp, Gulca 2. Ortaokulunda Edebiyat öğretmeni oldu; 1966.yılında başlayan Kültür Devrimi'nde işinden kovuldu, Devrimci solcular, hatta öğrencileri tarafından hakaret ve işkencelere maruz kaldı, Sonra doğduğu mahallede çiftçi olarak çalıştı. 1972'den sonra, herkesçe bilindiği edebiyat hocalığı vesilesiyle siyaset amaçlı yazı işleriyle uğraştı. Ancak yazdığı güzel hikâyeleriyle kısa sürede tanındı. Yazar bu dönemde birçok hikâyeye yazdı, bu eserleri sosyalist gerçekçilikten yana olsa da, dil, üslup, sanat değeri yönünden hayli dikkat çekti.

Yazar 1980 yılında ilk romanı *Avral Rüzgâr'ını* yayınladı. Bu Uygur romancılığı tarihinde ilk en güzel roman olarak değerlendirildi. 1983'te ikinci romanı *Arayış* yayımlandı ve okuyucular, özellikle gençler arasında büyük ilgi gördü. Yazar bu yıllarda birçok nadir hikâyeye, uzun hikâyeler yazarak, Uygur hikâyeciliğinin en önemli öncüsü ve temsilcisi oldu.

Ekim 1987'de Zordun Sabır davet üzerine Batı Almanya'da ziyaret ve seyahatte bulundu. Bu sırada Berlin üniversitesinde Uygur Edebiyatı hakkında konferans verdi, konuşması Almanya'da *Türkoloji Araştırmaları* dergisinde yayımlandı. 1988'de yazar yine davet üzerine Suudi Arabistan'a gidip hac ibadetini yaptı, kral Abdülaziz'le görüştü ve Müslümanlara verilen Faysal Ödülü'nü aldı.

Zordun Sabır 1990'lardan sonra Çin Yazarlar Derneği'nin daimi heyet üyesi, Şıncan Yazalar Derneği'nin reis yardımcısı oldu. Bu dönemde O bir yandan hikâye, roman yazmayı devam etti, bir yandan Uygur edebiyatının gelişmesi için önemli görevleri yaptı. Yazar tüm gücünü sarf ettiği önemli eseri *Anayurt* romanını yazdığı sürece çok çalıştığı, yorulduğu için eseri tamamlayıp iki hafta sonra, 13 Ağustos 1998'de vefat etti.

Zordun Sabır 26 senelik yazarlık hayatında Uygur edebiyatı için çok değerli mirasları bıraktı. 4 romanı, 15 uzun hikâyesi, 60 tan fazla hikâyesi, 20 parçadan fazla şiiri, 5 parça piyesi ve senaryosu, 3 parça edebi raporu, iki parça edebi hatırası yayımlandı, bunların çoğu yazarın kendisi hayattayken 21 kitabında tertiplendi. 1992'de Tanrıdağ dergisi yaptığı ankette Uygur okuyucuları en seven üç yazarın birisi oldu. 1979'dan başlayarak Birçok hikâyesi Şıncan'da çeşitli ödüller kazandı. *Arayış* romanı 1983'te Çin azınlık edebiyatı ödüllendirme etkinliğinde en iyi roman ödülüne layık görüldü. *Anayurt* romanı 2002'de Gülizar ödülünü kazandı. Bir romanı (*Arayış*) ve 43 parça hikâyesi Çinceye çevrildi, *Anayurt* romanı Kazakçaya çevrildi.

Anayurt romanı, Zordun Sabır'ın bir tek tarihsel romandır ve en son yazdığı romandır, yazarın vefatından iki yıl sonra birçok sansürlerden geçerek yayınlanmıştır. Üç ciltten oluşan bu roman 2000 yılında Şıncan Gençlik Yayın Evi tarafından yayınlandı ve büyük ilgiyle karşılandı. Çağdaş Uygur romanları arasında en çok satılan tarihsel roman oldu. 2009 yılından sonra Şıncan Halk Yayınevi tarafından yedi kez basıldı, Mart 2015' teki son basımda 36 bin adet yapıldı.

Anayurt romanı, 1944 -1946 yıllar arasındaki üç vilayet inkılabını, bu süreçte kurulan Doğu Türkistan Cumhuriyeti vakalarını konu alır. Romanın girişinde şöyle ifadeler yer almaktadır: “Yazarın ağır çalışarak tamamladığı bu büyük yapıtında, çok belirgin ve gerçek olan bir tarihi süreç konu alınmış, karışık his duygularla dolu ince tasvirleri, çekici edebi üslubu ve akıcı güzel edebi diliyle tüm bir dönemin tarihi tablosu başarılı bir şekilde çizilmiştir.”²

Yazar bu romanı yazmayı planladıktan sonra 15 senede tamamlayabilmiştir. Fırsat bulduğu zaman şehir ve köyleri gezerek, o inkılabı katılan asker ve komutanlardan hayatta olanları ziyaret etmiş, not almış, müzelerde bulunan arşivleri inceleyerek, zamanındaki Çin yöneticilerinin tarihsel kayıtları ve hatıralarını elde etmiştir.

Aslında *Toprak Sevgisi* başlığı altında yazılan bu roman, yayınlanmadan önce başakların önerisiyle *Anayurt* başlığına değiştirilmiştir. *Anayurt* romanının meydana gelmesiyle birlikte zordun Sabır üzerine araştırmalar gündeme geldi. Uygur eleştirmenler romanın başarısını değerlendirdi ve onu zordun Sabır romancılığının en üst seviyesini temsil eder görüşünü savundu. Fakat *Anayurt* romanı üzerinde bugüne kadar ne yurtiçi, ne yurt dışında bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Bu nedenle “Zordun Sabır'ın *Anayurt* Romanı Üzerine Bir İnceleme” yüksek lisans çalışmasınabaşladım, önce üç ciltli (1758 sayfalı) *Anayurt* romanını Türkçeye çevirdim, sonra yazar ve onun bu romanı üzerinde detaylı olarak inceleme yaptım. Fakat bu çalışma genel tanımlama niteliğindedir, bir sonraki çalışmalara vesile olsun istedim, çünkü üzerinde daha araştırılacak konular bulunmaktadır. Dolayısıyla, yaptığımız bu çalışmanın Türk Edebiyatı çevrelerine, özellikle Uygurların yakın tarihi ve Çağdaş Uygur Edebiyatıyla ilgilenenlere yararlı olur kanaatindeyim.